järgust kõnelevad ta võitlusest majandusliku kitsikusega, haruldasest hoolsusest, huvist kirjanduse, eriti klassilise, vastu ja aukartustäratavast tahtejõust (nii on ta oma haiglasest kogelemisest paarinädalase harjutusega üle saanud). A. 1818 astus ta Tartu ülikooli arstiteaduskonda, kus ta (pärastpoole ühtlasi ka arstina praktiseerides) viibis kuni a. 1827. Korteri ja ülespidamise leidis ta esmalt dr. Monkewitzi perekonnas repetiitorina, hiljemini sai ta selle kuni ülikooli lõpetamiseni võlgu hr. Nedatzi juures. Koolivaheajad veetis ta Haol, kus ta oodatud oli peaaegu Paykullide perekonnaliikmena. Õpinguid harrastas ta suure agaruse ja põhjalikkusega; professorid Cichorius, Deutsch ja kuulus Joh. Fr. Erdmann eristavad teda varssi, kui oma tähelepandavamat õpilast; viimasega ühendavad teda kuni surmani ka ligema sõpruse sidemed. Aga erialast pole veel kaugeltki küllalt ta suurele ja kõikjale tungivale teadmishimule; ta harrastab ka filosoofiat, esteetikat, poeetikat, kirjanduslugu, eriti võrdlevat keeleteadust, isegi usuteadust, kuulates loenguid professorite Jäsche, Morgensterni, Ewersi, Hezeli j. t. juures. — Ülikooli ajal kujuneb siis nähtavasti kindlaks ka F.-i ilmavaade, olenedes ta kinnisest ja karmi enesekasvatusega distsiplineeritud küünilis-stoilisest iseloomust, ta kehvast sotsiaalsest seisukorrast ja, kolmandaks, ajajärgu värskest ideestikust, kus, Kreutzwaldi ütlust mööda, »päevakorral oli Schellingi ja tema õpilaste esindatav natuurfilosoofia ning loodusteaduste üllatavad edusammud«. Nii saab Fählmannist esimesi eesti »naturaliste«, kes, vähemalt arstiteaduses, püüab austada ainult »ratsionaalset hippokraatilist empiirikat«. Säärasena on ta juba üliõpilas-põlves vastolus teoloogidega ja see vastolu kasvab aja jooksul seda suuremaks, mida ortodokslikumaks reaktsioneerub kirik ja seltskond. Kardetava »vabamõtlejana« näib ta olnud kogu oma ea pappidele pinnaks silmas. Isegi ta hauakõnes püüab ta sõber, pastor Hollmann, teda ainult sellega vabandada, et ta vähemalt teos on olnud õige kristlane, õiglane, alandlik ja ikka aitamisvalmis.

Ühtlasi on sel ajajärgul F.-ile mõjunud ka teatava sotsiaalse ja rahvuslikugi vabaduse ideed, mis Prantsus- ja Saksamaalt tulles meilgi 1820-da a. ümber oma tipule jõudsid (talurahva isikuvabastus, Rosenplänteri, Luce, Oldekopi, eriti O. W. Masingi j. t. estofiilsus). Võib arvata, et just Masingi »Originalblätter'ite« üleskutsed F.-is teadlikuma eestluseharrastuse on äratanud, samuti Masingi rahvakirjad temale allikaks olnud puhtama eesti kirjakeele õppimises. Huvi rahvaluule vastu oli ta juba ennemini tunnud ja suvel Haolt rahva seas poolsalaja seda otsimas käinud. See harrastus viib teda pea ühte Kreutzwaldiga, kui see tuleb 1826. a. alul Peterburist Tartu ülikooli. Tekib juba mingi noorte estofiilide rühmitus, kuigi veel küllalt nõrk ja pühapäevlik. Teatakse rääkida mingist sarnases meeleolus antud ühislubadusest Rakvere lossimäel (F. Kreutzwald ja J. Nocks), eestlaseks jääda ja eesti keelt ning rahvaluulet uurida. Tegelik elu aga ei lase sel harrastusel veel nii pea suuremasse hoogu tõusta. Eriala võtab F.-ilt ikka enam aega ja tööjõudu. Prof. Erdmann soovitab Tartust lahkudes teda oma järeltulijaks ja jätab ka oma haiged tema hoole alla. F.-i arstlik tegevus on kasvanud juba ülikooliaastail õige suureks, kuna ta vaesemaid hinnata arstis. A. 1827 õiendab ta viimaks hiilgavalt ülikooli lõppeksami ja kaitseb ühtlasi sama a. lõpul oma doktori-väitekirja *Observationes inflammationum occultiorum*. Varssi on ta kõige otsitavam ja suurema praktikaga arst Tartus. Edasiõppimiseks jäävad ainult öötunnid. Ülekoormatus kasvab aastatega ikka enam. Juba emalt päritud eelkalduvus rinnahaiguseks annab end tunda. 1830. a. ilmuvad esimesed tiisikuse tunnused. — A. 1832 naitub F. Heinriette Reidemeisteriga. Aja jooksul sünnib sest õnnelikust abielust 4 last, kelledest 2 juba esimesel eluaastal surevad. Ülikooli poolt avaldatakse mitu korda soovi, et F. mõnele õppetoolile valmistuks. 1837 kutsutakse teda Kaasani ülikooli korralisele professuurile. F. keeldub kõigest, vaba arstikutset paremaks pidades.

Kuigi F. ka sel aastakümnel (1827—38) oma nooruse huvi eesti keele ja rahvaluule vastu täielikult ei kaotanud, ei ilmu see ometi mingis välistegevuses ega ole selleks nagu kohtagi. Valitseb üldine reaktsioon ka siin. 20-date aa. eestluseharrastus näib raugevat: Masing on surnud 1832, Rosenplänteri »Beiträge'd« seisma jäänud 1833. Samal a., 1833, kirjutab F. Kreutzwaldile uue estofiilsuse-keskkoha loomise vajadusest. Kuid alles 1838 teostub see soov Õp. E. S.-i kujul, kui on kogunenud Tartu teisigi eesti keele, rahvaluule ja rahvahariduse harrastajaid (prof. Hueck, prof. Kruse, dr. Hansen, insp. Jürgenson j. t.). Siit peale saavad ka F.-i sellekohased huvid enam aktiivseks ja produktiivseks. Igal a. on tal Õp. E. S.-is mõned ettekanded, kõigis seltsi toimetustes leidub tema töid. A. 1842 saab ta ülikoolis eesti keele lektoriks ja 1843 Õp. E. S.-i esimeheks, kus ta püsib kuni surmani. Tal on isegi kavatsus olnud kord täiesti loobuda arsti ametist ja anduda oma filoloogilistele huvidele. Tegelikult aga ta praktika pigemini